

Ավանդույթների դերը հասարակական հարաբերությունների գործառնության համակարգում

Մենք ապրում ենք քաղաքական, սոցիալ-տնտեսական, գաղափարական, սոցիո-մշակութային արմատական փոփոխությունների դարաշրջանում: XXI դարի բնական, սոցիալական և հումանիտար գիտությունները բացահայտեցին պարադոքսալ պրոցեսներ և երևույթներ: Բնագիտության մեջ մենք լսում ենք այնպիսի արտահայտություններ, ինչպիսիք են ալիքա-մասնիկային և ժամանակատարածային արտահայտությունները, կենսաբանության մեջ՝ ֆենոտիպ և գենոտիպ, հոգեբանության մեջ՝ գիտակցականի և անգիտակցականի պրոբլեմը, արվեստագիտության մեջ՝ ռենեսանս-բարոկո, փիլիսոփայության մեջ՝ ֆենոմենոլոգիա-կառուցվածքաբանություն, իրավաբանության մեջ՝ հեղինակային իրավունք, խոսքի ազատություն և այլն: Եվ այս արտահայտությունների կողքին մեզ համար կարծես խորթ են հնչում «ավանդույթ», «սովորույթ», «ծես», «ծիսակատարություն» արտահայտությունները:

Պատմական գործընթացներում ավանդույթները ունեն առանձնահատուկ տեղ և նշանակություն: Չի կարելի ավանդույթները ամբողջովին կտրել մեր ժամանակներից: Խնդիր է ծառանում առաջին հերթին բացահայտել ավանդույթների էությունը և նոր ժամանակներում ծագած հարցերի պատասխանները տալ ավանդական եղանակներով: Արդյո՞ք միշտ է ճիշտ ծագած հիմնախնդիրները լուծել ավանդական եղանակներով, թե՞ մեր օրերում կգտնվեն ավելի ժամանակակից մեթոդներ և եղանակներ լուծելու այդ հիմնախնդիրները: Ավանդույթները ուսումնասիրելու համար առաջին հերթին պետք է ճշտել դրանց նախադրյալները, իսկ այդ նախադրյալները կարելի է ճշտել էմպիրիկ ճանապարհով: Նախ պետք է բացահայտել հասարակական հարաբերությունների որոշակի տարրեր, ինչպիսիք են սովորույթները, տոները, ծեսերն ու ծիսակատարությունները: Այս տարրերի հիմքերը փոխանցվում են սերնդե-սերունդ, որպես ժառանգություն: Ավանդույթը /տրադիցիա/, լատիներեն բառ է, որը նշանակում է հաղորդում /tradito/: Ավանդույթները և սովորույթները միշտ ամրացրել են այն, ինչ հասանելի է եղել հասարակական և անձնական կյանքում: Դրանք հզոր սոցիալական միջոցներ են, որոնք կարգավորում են հասարակական հարաբերությունները: Դրանք ամրագրել են այն, ինչ տվյալ ժամանակահատվածում կա, կատարել են սոցիալական մեխանիզմի դեր՝ փոխանցել են հին սերնդի հարաբե-րությունները նոր սերնդին: Պահպանելով մասսայական սովորույթների ձևը, որոնք իրենց հաստատունությունը գտնում են հասարակական կարծիքի մեջ, դրանք դառնում են անցյալի ձեռքբերումների

պահապանը: Սովորույթների և ավանդույթների համակարգում ամեն ազգ վերարտադրում է իրեն, իր հոգևոր մշակույթը, իր բնավորությունն ու հոգեբանությունը:

Նախ վերծանենք, թե ինչպես է մեկնաբանվել «ավանդույթ» հասկացությունը: Այն համարվել է.

1. հասարակության նյութական և հոգևոր կյանքի ներունակ կողմ,
2. հասարակական հարաբերությունների և հոգևոր գործունեության հաստատուն ձև,
3. հոգևոր ավանդույթները ձևավորվում են նյութականի և գոյություն ունեցող հասարակական հարաբերությունների հիման վրա,
4. ավանդույթները, որոնք գործում են միայն վերնաշենքում, ետ են մնում փոփոխվող նյութական արտադրության և նրանցում գոյություն ունեցող սոցիալական հարաբերություններից,
5. մարդիկ հավատարիմ են մնում ավանդույթներին անգամ այն դեպքում, երբ ավանդույթները չեն համապատասխանում նյութական կյանքի նոր պահանջներին,
6. հասարակության կյանքի շարժումը իր արտացոլումը գտնում է ավանդույթներում, դրանց գործառնությունը ապահովվում է ոչ իրավաբանական օրենքներով, այլ հասարակության կարծիքով,
7. ավանդույթների կայունությունը ուղիղ համեմատական է այն ժամանակին, որում տվյալ հասարակությունը ապրել է պատմականորեն /հաշվի է առնվում պատմական անցյալը/,
8. պատմական ոչ հարուստ անցյալ ունեցող երկրները համեմատելով հարուստ պատմական փորձ ունեցող երկրների հետ, տեսնում ենք, որ այս երկրներում դժվարությամբ է հարթվում իրերի կարգավորվածության խնդիրը:

Գուցե այս է պատճառը, որ հաճախ նույնացվում են «ավանդույթ» և «սովորույթ» հասկացությունները: Ավանդույթները և սովորույթները կատարում են իրենց համար ընդհանուր երկու գործառույթ: Նրանք հանդիսանում են տվյալ հասարակության հարաբերությունների կարգավորման և նոր սերունդների վերարտադրման միջոց: Բայց այս երկու գործողությունները նրանք կատարում են տարբեր ճանապարհներով: Սովորույթները ոչ միջնորդավորված ձևով տալիս են կոնկրետ իրադրության մեջ գործողությունների տարրերի նկարագրությունը և նոր սերունդների վերարտադրման պրոցեսը, իսկ ավանդույթները դա կատարում են անմիջապես դիմելով մարդու հոգևոր աշխարհին, հոգևոր որակների ձևավորմանը: Եթե սովորույթի բովանդակության մեջ միշտ կա վարքի կարգավորման օրենքը,

ապա ավանդույթում որպես գաղափարական բովանդակություն հանդես է գալիս վարքի չափը և սկզբունքը /օր.՝արդարությունը, աշխատասիրությունը, զսպվածությունը, խնայողությունը և այլն/: Սովորույթները խիստ հաստատում են գործունեությունը կամ որևէ գործունեության արգելքը: Իսկ ավանդույթները տվյալ իրադրության մեջ կատարվող գործունեության հետ խիստ կապ չունեն,, որովհետև հոգևոր որակները, որոնք հաստատված են ավանդույթներով, անհրաժեշտ են ցանկացած կոնկրետ գործունեության համար: Դրանք ինքնանպատակ չեն և բխում են մարդու հոգևոր աշխարհից: Ինչպես նշում է Ի.Վ.Սուխանովը, «սովորույթների և ավանդույթների հիմնական տարբերությունները հանդես են գալիս ոչ թե հասարակական կյանքի ոլորտներում և հասարակական գիտակցության մակարդակներում, այլ հասարակական հարաբերություններում, որտեղ սոցիալական միջոցները հանդես են գալիս որպես կայունացման և վերարտադրման միջոց»:¹

Սովորույթ հասկացությունը վերաբերում է ավանդական կարգավորվածությանը: Երբ տալիս ենք «ավանդույթ» և «սովորույթ» հասկացությունների սեմանտիկական վերլուծությունը, ապա որոշակի իմաստով սրանք համընկնում են: Բայց «ավանդույթ» և «սովորույթ» հասկացությունների մեջ կան որոշակի տարբերություններ: «Ավանդույթ»-ը ավելի լայն հասկացություն է, քան «սովորույթ»-ը: Հասարակական տարբեր ոլորտներում «ավանդույթ» հասկացությունը օգտագործում ենք այն դեպքում, երբ խոսում ենք հասարակական հարաբերությունների, սոցիալական գործունեության երևույթների մասին՝ ցանկանալով նշել անցյալը: Հասարակական պատմական զարգացման ընթացքում սովորույթների գործունեության ոլորտը նեղանում է, իսկ ավանդույթինը՝ ընդլայնվում»²: Սակայն հաճախ կարելի է լսել, որ ամեն սովորույթի հետ կա ավանդույթ, բայց ամեն ավանդույթ չէ, որ ունի սովորույթ: Սովորույթները ընդունակ չեն փոփոխվելու, կառուցվածքային փոփոխության ենթարկվելու, համալրվելու և հարստանալու նոր տարրերով այնքան արագ, որքան ավանդույթները /հեղափոխական,տեխնիկական,գիտական/: Այնուամենայնիվ, այս երկու տարրերն էլ փոխկապակցված են միմյանց հետ:Նմանությունն այն է, որ երկուսն էլ ծառայում են ընդհանուր, կրկնվող, մասսայական երևույթներին և ցույց են տալիս չափը, օրենքը, որոնց գործունեությունը չի ապահովում հատուկ ապարատով՝ դրանք բնորոշ են պետական օրենքներին: Այս տերմինները համընկնում են նաև այն դեպքում, երբ

¹ И.В.Суханов, Обычаи, традиции и преемственность поколений.М.,1976, с.11

² В.Д.Плахов. Традиции и общество. Опыт философско-социологического исследования.М.,1982,с.36

սովորույթ տերմինը օգտագործվում է նշանակելու համար ավանդույթի էմպիրիկ տվյալները՝ մարդկային զգացմունքները, հույզերը: Ավանդույթը սովորույթի համեմատ ավելի ունիվերսալ տերմին է: Ավանդույթների և սովորույթների մեջ կա երկու սահմանազատիչ գիծ. առաջինը տալիս է հասարակական հարբերությունների երկու տիպերի առանձնահատկությունները՝ սկսած ամենապարզից մինչև բարդը: Պարզերը դրանք այն հասարակական հարբերություններն են, որոնք ձևավորում են սովորույթների ոլորտը: Երկրորդը նրանց ֆունկցիոնալ գործառնության հատկանիշն է: Ինչ բարձրության էլ հասնի հասարակությունը, միևնույն է այնտեղ հասարակական հարբերությունների հիմքը պարզ, հասարակ հարբերություններն են, որոնց հիման վրա ստեղծվում են հոգևոր ավելի բարդ հարբերություններ: Հարբերությունները տեղի են ունենում մարդկանց միջև և դրանք գիտակցված են ու հետապնդում են այս կամ այն նպատակը: Ստեղծվում է հարբերությունների մի ցանց, որտեղ որքան ավելի հետ ենք մնում հասարակական հարբերություններից, այնքան ավելի կարգավորվում են այդ հարբերությունները: Որքան բարձր է հասարակական հարբերությունների կարգավորվածությունը, այնքան դրանք հեռու են սուբյեկտի գիտակցված լինելուց և կամքից: Դրանք գտնվում են ընդհանուր համակարգային կարգավորվածության մեջ: Իրականության մեջ հասարակական հարբերությունները հանդես են գալիս որպես մարդկանց միջև հարբերություններ: Եվ այս առանձին հարբերություններում ընդհանուրը և առանձինը կազմում են մի սերտ միասնություն: Մեզ համար կարևոր հետաքրքրություն են ներկայացնում ծագումնաբանական օրենքները: Հասարակական համակարգերի զարգացման և կառավարման օրենքները փոխկապակցված են: Այս առնչությամբ Պլախտովը նշում է, որ «ավանդույթները ձևավորվում են միմյանց հետ փոխկապակցված, դիալեկտիկորեն միմյանց հաջորդող վեց մակարդակներով.

1. համընդհանուր, որտեղ գործում են զարգացման օրենքները
2. ընդհանուր համակարգային օրինաչափությունների,
3. համընդհանուր համակարգային օրինաչափություն, այս մակարդակը անվանվում է հատուկ, քանի որ, հենց այստեղ են ձևավորվում ավանդույթների, որպես անկախ սոցիալական ֆենոմենի, գծերը և հատկությունները,
4. առանձինի մակարդակում, որ կապված է հատուկ ավանդույթների առաջացման հետ /տնտեսական, քաղաքական, կրոնական և մշակութային/,
5. այն մակարդակն է, որտեղ տեղի է ունենում ավանդույթների կոնկրետ պատմական մոդիֆիկացիան,

6. այն մակարդակն է, որին բնորոշ են կյանքի այս կամ այն իրադարձությունները:³

Ավանդույթների ընդհանուր սոցիոլոգիական վերլուծության ժամանակ մենք գործ ունենք առաջին երեք մակարդակների հետ: Ելելով պատմական պրոցեսների երևույթներից, կարելի է ասել, որ ավանդույթների կեցությունը պայամանավորված է ռեալ պատմական պրոցեսներով: Հետևաբար առաջանում է նրա կախվածությունը այդ պրոցեսներից: Կարելի է տարբերակել այդ կախվածության մի քանի ձևեր.

1. հասարակական հարաբերություններից, պատմական պրոցեսի սուբյեկտից, ինչպես նաև նրա նպատակաուղղվածությունից լրիվ կախվածություն, ինչը ժամանակակից գիտություններում անվանում են նպատակահետևանքային,
2. հասարակական հարաբերությունների ոչ լրիվ կախվածությունը սուբյեկտից,
3. հասարակական կեցության օբյեկտիվ տրամաբանական զարգացումը:

Հասարակական հարաբերությունների զարգացումը իրենից ներկայացնում է անցյալից դեպի ներկան և ներկայից դեպի ապագան նպատակաուղղված փոփոխություն: Անցյալից ներկային և ներկայից ապագային պատմական զարգացման տարրերի փոխանցումը նշանակում է ժառանգաբար անցում: Այն իրենից ներկայացնում է հատուկ հասարակական հարաբերություններ, որոնց անվանում ենք ավանդույթներ: Ավանդույթները այնպիսի հարաբերություններ են, որոնք միմյանց կապում են անցյալը, ներկան և ապագան: Ավանդույթների իրական բնույթը հասկանալու համար անհրաժեշտ է անցկացնել գիտակցության ավելի խոր մակարդակների ուսումնասիրում: Ավանդույթները ընդհանուր օրենքի սոցիալական արտահայտության հատուկ ձևեր են, զարգացման ժառանգականությունը՝ արտահայտված հասարակական հարաբերություններում: Ավանդույթները որպես գենետիկական օրենք և որպես պատմական օրենք սերտորեն կապված են միմյանց հետ: Առանձնակի դեպքերում կարելի է նաև նրանց չառանձնացնել, քանի որ պատմական օրենքները իրենց մեջ ներառում են գենետիկականը, որովհետև անցյալը իր մեջ պարունակում է եղելությունը: Բացի այդ, ծագումը արդեն պատմություն է:

Հասարակական հարաբերություններում ավանդույթներն ու սովորույթները ընդունակ են առաջխաղացման դեր կատարել: Ժամանակակից հետազոտություններում նորը արտահայտվում է երկու իմաստով. առաջին՝ պատահական, որը պայամանավորված չէ անցյալի եղելության հետ, երկրորդ՝ պատճառական, որը հիմնավորված և նախապատրաստված է անցյալի զարգացող համակարգով: Այս եղանակով

³ В.Д.Плахов. Традиции и общество. Опыт философско-социологического исследования. М., 1982, с.47

ավանդույթները արտահայտում են սոցիալական անցյալը, սկզբունքորեն արգելք չեն հանդիսանում նորի և, մասնավորապես, սոցիալական զարգացմանը: Ավանդույթները հանդիսանում են ուղղություն ցույց տվող գործոն: Պահպանելով հին տարրերը՝ հասարակական հարաբերությունների պատմական զարգացումը կարող է տեղի ունենալ երկու եղանակով. էքստենսիվ և ինտենսիվ: Առաջին դեպքում հինը վերարտադրվում է գրեթե առանց փոփոխության: Կարող են ոչ միայն վերարտադրվել այլ նաև վերակառուցվել /կառուցվածքային փոփոխություններ/: Այս դեպքում, սակայն, հիմնականում տեղի են ունենում քանակական փոփոխություններ: Երկրորդ դեպքում փոփոխություններ լինում են նաև որակական: Այս պարագայում կարող է տեղի ունենալ ավանդույթների երկու տիպի փոփոխություն՝ առաջընթաց և հետընթաց:

Ամեն մի հասարակական համակարգում գործում են ոչ միայն զարգացման օրենքներ, այլ գործառնող օրենքներ: Առաջինը մենք անվանում ենք դինամիկական իսկ երկրորդը ստատիստիկական: Մենք պետք է տարբերենք գործող պրոցեսի հասկացությունը համակարգի գործառնող օրենք հասկացությունից: Եթե համարենք, որ գործառնությունը դա համակարգի փոփոխությունն է, որոշակի հաստատուն կառուցվածքի շրջանակներում, ապա վերջինս պետք է դիտել որպես համակարգի ինքնագործառնության պրոցես: Նրանում գերիշխում են համակարգային պրոցեսները, որոնք ապահովում են համակարգի ամբողջականությունը, նրա ընդունա-կությունը հակազդելու կործանարար ուժերին: Գործառնության օրենքները, որոնք տեղ են զբաղեցնում համակարգային պրոցեսներում և տարբերվում են մի ամբողջ շարք ցուցանիշներով, ազդում են համակարգի գործառնության պրոցեսի վրա և օբյեկտիվորեն ուղղված են նրա սպառնանք: Գործառնության առաջին համեմատաբար ընդհանուր և հիմնային օրենքը համակարգերի փոփոխության կառուցվածքային պատճառականությունն է, որի գործունեությունը ուղղված է համակարգային կառուցվածքների պահպանմանը, անկախ նրանից թե ինչպիսի փոխակերպումներ է օգտագործում համակարգը: Կառուցվածքային պատճառակա-նությունը առանձնանում է հատուկ բնույթով: Նրա էությունն այն է, որ նա սահմանափակում է համակարգի ազատ զարգացումը, պահպանում է համակարգը ոչ համակարգային երևույթներից: Կառուցվածքային դետերմինացիան գործում է առանց հակացուցված արգելքի: Ընդ որում այս արգելքի միջոցը հանդիսանում է հենց ինքը՝ օրենքը:

Համակարգի առաջացման համար հիմք է հանդիսանում նախնական կառուցվածքը /համակարգերի գործառնությունը և զարգացումը/: Այս դեպքում մենք գործ ունենք գենետիկական կառուցվածքային պատճառականության հետ, որը անկախ ամեն ինչից ընկած է նրա սկզբնաղբյուրներում՝ անհրաժեշտությունը և պատահականությունը պետք է

հաշվել գենետիկական օրենքներից մեկը: Այստեղից հետևություն. եթե առաջանում է այս կամ այն հասարակական հարաբերությունը, պատմականորեն պահպանելով առանձնակի պայմաններ, որը ապահովում է հաջորդող հարաբերությունները, կարծես նրա վրա սահմանափակում դնելով, հանդես են գալիս որպես ակտիվ ձևավորող ուժեր, ուղղելով ամբողջ համակարգային փոխակերպումները հասարակական հարաբերությունների առանձնակի ընթացքի վրա:

Հասարակական հարաբերություններում փոփոխությունները կարող ենք բաժանել երկու խմբի: Առաջինը իրենից ներկայացնում է այնպիսի փոփոխություններ, որոնք պատմականորեն կազմավորված և պահպանված են, այսինքն՝ ավանդական կառուցվածքներ: Երկրորդը ձևավորվում են փոփոխություններ, որոնք իրագործվում են այս սահմաններում: Հենց այստեղ է, որ ի հայտ է գալիս ավանդույթի հասարակական հարաբերությունների համակարգային գործառնության օրենքը, որն ուղղված է տվյալ համակարգի հաստատուն լինելուն, նրա պաշտպանվածությանը քայքայումից: «Կենսաբանական տեսանկյունից «ավանդույթը» հասարակության կոլեկտիվ հարմարվողականության ձև է իր միջավայրին: Ոչնչացրեք ավանդույթը և դուք կոչնչացնեք սոցիալական օրգանիզմի պաշտպանական շերտը և կբերեք նրան դանդաղ և անխուսափելի մահվան պրոցեսի»⁴, - նշում է Ա.Ա.Բելիկը: Այս դեպքում իրենք՝ ավանդույթներն են ընտրում որոշակի հասարակական հարաբերություններ: Եթե մենք գործ ունենք հաստատուն ավանդույթների հետ, որպես սովորույթ, այս շրջանակներում համակարգի զարգացումը տեղի է ունենում շատ դանդաղ, կարելի է ասել չի զարգանում: Այս համակարգին կարող ենք ասել վերաբերում են այն սոցիալական համակարգերը, որոնց ընդունված է ասել «ավանդական»: Այս համակարգերը վերարտադրվում են, ընդ որում նույն մասշտաբներով և կարծես ոչ մի հեղափոխության չեն հասնում: Քանի որ հասարակական կյանքի հիմքը հանդիսանում է նյութական արտադրությունը, ապա ավանդույթները պետք է հանդես գան պատմական պրոցեսին ուղղություն տվող: Հատկապես գործառնության պրոցեսում ավանդույթները ապահովում են հասարակական հարաբերությունների համակարգային փոփոխությունների ժամանակատարածային ընդգծումը: Բացի այդ ավանդույթները նշում են գենետիկական յուրահատկություններից անցումը դեպի հասարակական հարաբերությունների համակարգային գործառնությանը: Հատկապես պատահականությունը և հասարակական հարաբերությունների անհատական ծագումնաբանությունն են պայմանավորում ավանդույթների բազմատարբերակ առաջացմանը և այդ բազմազանությունով ավանդույթը ծառայում է տարաբնույթ մշակութապատմական համակարգերին որպես հասարակական

⁴ А.А.Белик. Антропологические теории культуры. М., 1998.,с.84

հարաբերությունների գործառնության միջոց: Պատահականության անցումը անհրաժեշտության, ավանդույթների ծագումնաբանական կրկնվող պրոցեսում և նրա ձևավորումը հասարակական հարաբերությունների գործառնության համակարգում տեղի չի ունենում մեխանիկորեն, այլ զարգացման ճանապարհով, այսինքն՝ պահպանելով պատահականությունը անհրաժեշտության մեջ: Ավանդույթները իրենց հատուկ անհատական «երանգները» ստանում են այն համակարգի մակարդակներում, որոնք վերաբերում են կոնկրետ իրադարձություններում մարդկային գործունեությանը:

Ավանդույթների որպես գործառնության յուրահատկությունը նրա ինքնաբերականությունն է: Այլ կերպ ասած՝ կառուցվածքային դետերմինացիան, որը իրականացվում է ավանդույթների միջոցով, հանդիսանում է ոչ արտաքին /հետերոգեն/, համեմատած հենց համակարգի հետ, այլ հանդիսանում է սեփական համակարգային /աուտոգեն/:

Ավանդույթների ծագումնաբանությունը իրենից ներկայացնում է էնոգեն և էկզոգեն փաստերի դիալեկտիկական փոխներգործություն: Իրենց բնույթով դրանք էնոգեն են, իսկ բովանդակությամբ՝ ավտոգեն:

Մյուս յուրահատկությունը ավանդույթների և սովորույթների որպես հասարակական հարաբերությունների գործառնության համակարգ նրանց ստատիստիկական բնույթն է: Իրոք հասարակական հարաբերությունների համակարգում ավանդական դետերմինացիան չի առանձնանում իր խստությամբ, միանշանակությամբ: Սովորույթները քարացած և միանշանակ չեն, այլ հավանական են: Պետք է տարբերել ավանդույթների և սովորույթների որոշակի գծեր: Ավանդույթները արտահայտում են կապ, հանդիսանում են հասարակական հարաբերությունների փոխանցման միջոց, ինչպես նաև իրենցից ներկայացնում են որոշակի սոցիալական ժառանգություն: Այս ամենը կարծես թե չի զգացվում «սովորույթներ»-ի մեջ, սակայն սրանք էլ կարծես հաշվետու ձևով ներկայացնում են երևույթների հավանական-ստատիստիկ բնույթը: Հատկապես սովորույթ հասկացության մեջ են ավանդույթները բացահայտում իրենց էությունը հասարակական հարաբերությունների գործառնության համակարգում: Երբ փոխվում են պայմանները, անխուսափելի է դառնում համակարգի նոր տարրերի առաջացումը, անընդհատ խախտվում են դետերմինացիայի կառուցվածքային ստույգությունը: Արդյունքում հարաբերությունների մասսայականցման հետ աճում է ոչ միայն ավանդական կառուցվածքների անորոշությունը, այլ ընդհանրապես մի շարք դեպքերում տեղի է ունենում նախկինում հաստատված հասարակական ստանդարտների շեղումը: Երբ այս շեղումները հասնում են այնպիսի մասշտաբների, որը տեղ ունի ինչ-որ

ավանդույթների մի քանի տարբերակներում, դիտվում է նոր ավանդույթների առաջացման պրոցես: Ավանդույթների քայքայումը բերում է նորերի առաջացման անհրաժեշտությանը, որը իհարկե կարող է տեղի ունենալ սահմանափակ ոլորտում կախված հասարակական հարաբերությունների սուբյեկտիվ գործունեությունից: Սա իհարկե կատարում է ինքը՝ հասարակությունը, սուբյեկտիվ հսկողությամբ: Հաճախ ավանդույթների նշանառությունը /ճշտումը/ իրենց վրա են վերցնում անհատ մարդիկ, խմբերը կամ կազմակերպությունները: Այլապես դրանք չէին կարող լինել սեփական ավանդույթներ: Հասարակական հարաբերությունների ստատիստիկական փոփոխությունները արտահայտվում են ավանդույթներում:

Կառուցվածքային դետերմինացիան, որն ունի հասարակական հարաբերությունների համակարգային գործառնության օրենք, հանդես է գալիս իբրև ավանդույթ: Ավանդույթների գործառնությունը կարող է ներկայցվել իբրև ինֆորմացիոն պրոցես: Ավանդույթները հանդես են գալիս կարգավորողի դերում /քառս, անկազմակերպություն/, եթե ասենք ինֆորմացիոն լեզվով, ապա հանդես են գալիս իբրև միջոց անորոշությունը ոչնչացնելու:

Փոփոխությունների ու ռեֆորմների մեր ժամանակաշրջանում հասարակության ամբողջ ուշադրությունը ուղղվում է դեպի մշակութային ժառանգությանը: Պարզվում է, որ մշակույթի որոշ նախկին ձևեր ժամանակակից մարդու կյանքում մեծ նշանակություն ունեն: Այդ պատճառով կարևոր նշանակություն ունի ճշտելու «ավանդույթ» և «ավանդական մշակույթ» հասկացությունները: Կենցաղային նշանակությամբ «ավանդույթ»-ը համարժեք է սովորույթ, ծես, ծիսակատարություն հասկացություններին: Այստեղ «ավանդույթ»-ը այն է ինչ մարդկանց կողմից ընդունվել է անհիշելի ժամանակներից, հաստատապես կրկնվում և վերարտադրվում է: «Ավանդույթ»-ի մեջ ենթադրվում է մի շատ կարևոր արժեք, որը պահպանման կարիք ունի: Եթե նայենք էթնոգրաֆիկ տեսանկյունից, ապա «ավանդույթ»-ը համարժեք է ազգայինի հետ: Փիլիսոփայական տեսանկյունով «ավանդույթ»-ը սոցիալական շփման երևույթ է, այսինքն մարդկանց շփման հատուկ ձև: «Ավանդույթ»-ը որպես սոցիալ-մշակութային շփման միջոց, ունի մի շարք կարևոր առանձնահատկություններ: Ավանդույթներից պահպանվում և փոխանցվում է միայն այն արժեքավոր տարրերը, որոնց անհրաժեշտությունը կա տվյալ հասարակությունում և դրանք նպաստում են աշխարհագրական, պատմական, սոցիալական միջավայրի հարմարվողականությանը: Ավանդույթների ամրապնդման համար պետք է պատմական հեռավորություն պահպանել, որը ստուգված է ժամանակով: Դրանց մի մասը նպաստում է գործունեության որոշակի ձևերի և

արարքների, մյուսները՝ արգելում են կամ քննադատում դրանք: Ավանդույթների պահպանման և փոխանցման ժամանակ տեղի է ունենում ինֆորմացիայի կուտակում: Այստեղ օգտագործվում են տարբեր նշաններ և նշանային համակարգեր: Կախված այս կամ այն դարաշրջանի հոգևոր ուղղվածությունից, քաղաքական գաղափարախոսությունից, հնարավորություն է տրվում տարբեր կերպ մեկնաբանել ավանդույթների բովանդակությունը:

